

Общие выводы и перспективы дальнейших исследований. Таким образом, системное представление концептуальной модели управления корпорацией позволило нам установить, что построение эффективной системы управления, обеспечивающей максимизацию стоимости хозяйствующего субъекта на рынке, невозможно без: обоснования основной цели корпорации и системы подцелей, направленных на достижение её конкурентных преимуществ и выраженных количественно; системного согласования показателей, отражающих функционирование и развитие предприятия; выбора направлений деятельности корпорации, обладающих конкурентными преимуществами, на основе анализа внутренних возможностей, внешней среды и др.; разработки изменений, связанных с организационными структурами; организации стратегического управления, основанного на маркетинговых исследованиях, использовании механизмов экономической мотивации инновационной и производственной деятельности, ответственности, подразделений предприятия, фирм корпорации за конечные результаты; согласования предпринимательской инициативы фирм корпорации (подразделений предприятия) с долгосрочным инновационным управлением; оценки экономической эффективности реализации стратегических решений, представленных в виде нововведений, с точки зрения функционирования всей корпорации и функции цели её развития; организации многовариантных расчётов бюджетирования, обоснования источников финансирования реализации стратегий, ассортиментной и ценовой политики, политики управления оборотными средствами и привлечения заёмных средств; системного согласования управления оборотным капиталом и производством, обеспечивающего эффективное функционирование предприятия с точки зрения как достижения основной цели его деятельности, так и обеспечения реализации продукции в соответствии со спросом на неё.

Источники и литература:

1. Асканова О. В. Управление оборотным капиталом в условиях ФПГ : теория и опыт ФПГ «Сибгагомаш» / О. В. Асканова, О. П. Осадчая. – Барнаул : Изд-во Алт. ун-та, 2003. – 200 с. – (Управление корпорацией).
2. Захарченко В. И. Эффективность использования финансов менеджмента на предприятии / В. И. Захарченко // Ринкова економіка. – 2007. – № 10. – Вип. 16. – С. 40-48.
3. Захарченко В. Взаимодействие систем финансового, управленческого и налогового учёта / В. Захарченко // Ринкова економіка. – 2008. – № 11. – Вип. 22. – С. 5-11.
4. Захарченко В. Организационные изменения в украинском бизнесе и новая экономика / В. Захарченко // Ринкова економіка. – 2009. – № 12. – Вип. 28. – С. 6-16.
5. Каплан Р. С. Сбалансированная система показателей. От стратегии к действию / Р. С. Каплан, Д. П. Нортон. – 2-е изд. – М. : ЗАО «Олимп-Бизнес», 2003. – 320 с.
6. Каплан Р. С. Организация, ориентированная на стратегию / Р. С. Каплан, Д. П. Нортон. – М. : ЗАО «Олимп-Бизнес», 2005. – 416 с.
7. Касаткина Е. В. Оптимизация управления реализацией инвестиционных проектов на промышленном предприятии / Е. В. Касаткина, В. В. Титов // Региональная политика развития предпринимательства и промышленности / под ред. В. В. Титова, В. Д. Марковой. – Новосибирск : Изд-во ИЭОПП СО РАН, 2007. – С. 55-62.
8. Ольве Нильс-Горан. Оценка эффективности деятельности компании. Практическое руководство по использованию сбалансированной системы показателей / Нильс-Горан Ольве, Жан Рой, Магнус Веттер. – М. : Изд-кий дом «Вильямс», 2003. – 304 с.

Бансва І.О.

УДК 658+334.7

СКЛАДОВІ ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ АДАПТАЦІЇ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ ДО УМОВ РИНКУ

Постановка проблеми. У ході розвитку ринкових відносин в Україні об'єктивно позначилася потреба у формуванні нових структур і механізмів управління підприємствами. Більшість вітчизняних підприємств, що мали налагоджену систему виробничо-господарської діяльності виявилися нездатні адекватно й усвідомлено реагувати на постійно змінні умови зовнішнього середовища в силу нерозвиненості ринкових інструментів гнучкого, адаптивного управління. Наявність економічних проблем господарювання є наслідком кризового стану сільськогосподарських підприємств. Відсутність нових концептуальних розробок і теоретико-методологічних положень щодо вирішення проблем адаптації сільськогосподарських підприємств до умов тривалої інституціональної нестабільності зумовлює необхідність і актуальність системного дослідження даної проблеми.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Теоретичні, методологічні й практичні питання функціонування сільськогосподарських підприємств в умовах трансформаційної економіки розкриті й обґрунтовані в наукових працях В. Амбросова, В. Андрійчука, А. Васильєва, В. Власюка, Т. Гринька, М. Дем'яненко, Ю. Іванова, В. Кириленка, Л. Костирка, О. Крисального, М. Маліка, В. Мірошника, В. Месель-Веселяка, Т. Мостенської, О. Нечипоренка, О. Онищенко, В. Опаріна, Ю. Полтавського, В. Реутова, В. Федосова, О. Шпичака, М. Янківка, Ю. Яценка та ін. Аспекти адаптації сільськогосподарських підприємств в умовах ринку представлені в наукових публікаціях А. Алексєєвої, С. Бабенка, С. Виноградського, В. Вітвіцького, Ю. Губені, В. Денисова, С. Єрохіна, В. Зіновчука, М. Калінчика, П. Канінського, А. Касич, Ю.

Коваленка, У. Когутенка, В. Копитка, П. Макаренко, О. Нехрист, С. Онисько, М. Очкаса, В. Петренко, С. Рамазанова, П. Саблука, Л. Сергєєвої, Д. Соколова, В. Стасюка та ін.

Проте результати досліджень не дають повної й комплексної уяви про рівні адаптації, про особливості процесів адаптації економічного механізму функціонування й підвищення ефективності сільськогосподарських підприємств в умовах ринку. Тому одним із варіантів подальших дій пропонуються конкретні підходи до розв'язання цієї ключової загальнодержавної проблеми економіки України. Від вирішення саме цієї проблеми залежить траєкторія подальшого руху економічного розвитку країни.

Мета дослідження. Вивчити особливості і складові механізму адаптації економічного механізму функціонування й підвищення ефективності сільськогосподарських підприємств в умовах ринку.

Виклад основного матеріалу. Слід зазначити, що в даний час ще не склалося єдиної точки зору по визначенню поняття "адаптація". Відомі такі її прояви, як еволюція, звикання, навчання і самонавчання, організація, самоорганізація тощо.

Еволюція підприємств пов'язана зі змінами зовнішнього середовища, вона не є привнесеною в економіку ззовні. Самі зміни зовнішнього середовища ініціюються внутрішніми причинами динаміки економіки. Це означає, що економіка як система містить внутрішнє джерело розвитку. Зовнішнє середовище підприємств багато в чому є внутрішньою складовою економіки.

В даний час стратегії поведінки підприємств в умовах самоорганізації рівноважного стану і переходу до нового рівноважного стану значно зближуються. Адаптаційна діяльність стає неможливою без організаційних і технологічних інновацій, а перехід до нової рівноваги вимагає пристосування до зовнішнього середовища, що змінюється.

Тому, незважаючи на розходження цих фаз, у сучасних умовах вони виконують функцію, забезпечуючи розвиток підприємства й адаптацію до зовнішнього середовища, що змінюється. У фазі переходу від одного рівноважного стану до іншого відбуваються змістовні зміни організаційної і технологічної структури підприємства. Такий перехід необхідний, якщо колишня структура вичерпує потенціал самовдосконалення, і виникають труднощі з адаптацією підприємства до зовнішнього середовища. Зміни зовнішнього середовища, що поглиблюються, неадекватно сприймаються підприємством. Це спонукає прогресуюче зниження віддачі залучених ним ресурсів. Дана ситуація ставить перед підприємством альтернативу змінити усталену структуру, або залишити економічну сферу.

Проведений теоретичний аналіз дозволив виділити головні риси адаптації з позицій системного, ситуаційного і процесного підходів і представити основні елементи адаптації (рис. 1).

Адаптація підприємств передбачає якісну зміну застосовуваної технології, способу організації виробництва і форм взаємодії із зовнішнім середовищем, тобто вимагає науково-обґрунтованих технічних і організаційно зважених підходів до вирішення економічних задач і використання управлінсько-технологічних, інвестиційних і пошукових операцій.

Адаптація внутрішньої організаційної структури до умов функціонування підприємства з урахуванням особливостей його профілю, технологічного типу, конкурентного середовища, створення внутрішніх (і, по можливості, зовнішніх) умов для забезпечення стабільного функціонування підприємства в гармонічній еволюційній взаємодії з соціально-економічним, технологічним і природним середовищем є метою реформування підприємства.

Сформована в економіці України ситуація переконує в необхідності посилення адаптаційної діяльності підприємств. На зміну адаптивного механізму, орієнтованого на фінансову систему прийшов механізм розвитку реального сектору економіки і забезпечення стійкого економічного росту, за допомогою якого необхідно реалізувати переваги ринкової системи господарювання. Такий механізм припускає розробку науково-обґрунтованих технічних і організаційно зважених підходів до вирішення економічних задач, що відповідають вимогам ринкової економіки і максимально відбивають інтереси підприємств – самостійних господарюючих суб'єктів.

Адаптивний механізм є складовою частиною системи управління підприємством його ресурсами, що забезпечує цілеспрямований вплив на фактори, від стану яких залежить результативність діяльності підприємства.

На нашу думку, під адаптивним механізмом варто розуміти цілісну систему взаємозалежних між собою технічних, технологічних, економічних важелів, організаційно-розпорядничьких і соціально-психологічних методів у поєднанні із системою мотивації і відповідальності, що координують діяльність підприємства в нестабільному середовищі.

Якщо відомий факт настання якої-небудь події і ступінь її впливу на кінцеві результати виробництва визначена однозначно, то підприємство формує механізми адекватного реагування на очевидні і прогнозовані зміни умов господарювання, а виділені для цього ресурси складають базис адаптивного потенціалу, що визначає здатність системи адаптуватися до змінних умов функціонування.

В сучасних умовах відбувається перехід до нової наукової моделі управління – адаптивної, в основі якої лежать інтеграційні процеси на підприємствах, їх об'єднання за допомогою глобальних інформаційних систем у стратегічні альянси.

Виходячи з концепції адаптації підприємства, уявляється можливим виділити вимоги, що висувуються до "вигляду" підприємства, що має підстави розраховувати на тривале стійке функціонування в ринковій економіці з обліком сформованих в Україні особливостей економічного середовища в аграрному секторі. Головна ідея при підході до формування адаптивної моделі підприємства полягає у визнанні трьох основних положень:

- аграрне підприємство являє собою відкриту складну систему, що має стохастичний характер;
- визнається взаємозв'язок і взаємозалежність елементів, підсистем і всієї системи в цілому від зовнішнього середовища, що визначається як нестабільне економічне середовище;
- метою управління такою системою є забезпечення її стійкості, надійності і здатності до адаптації до нового середовища.

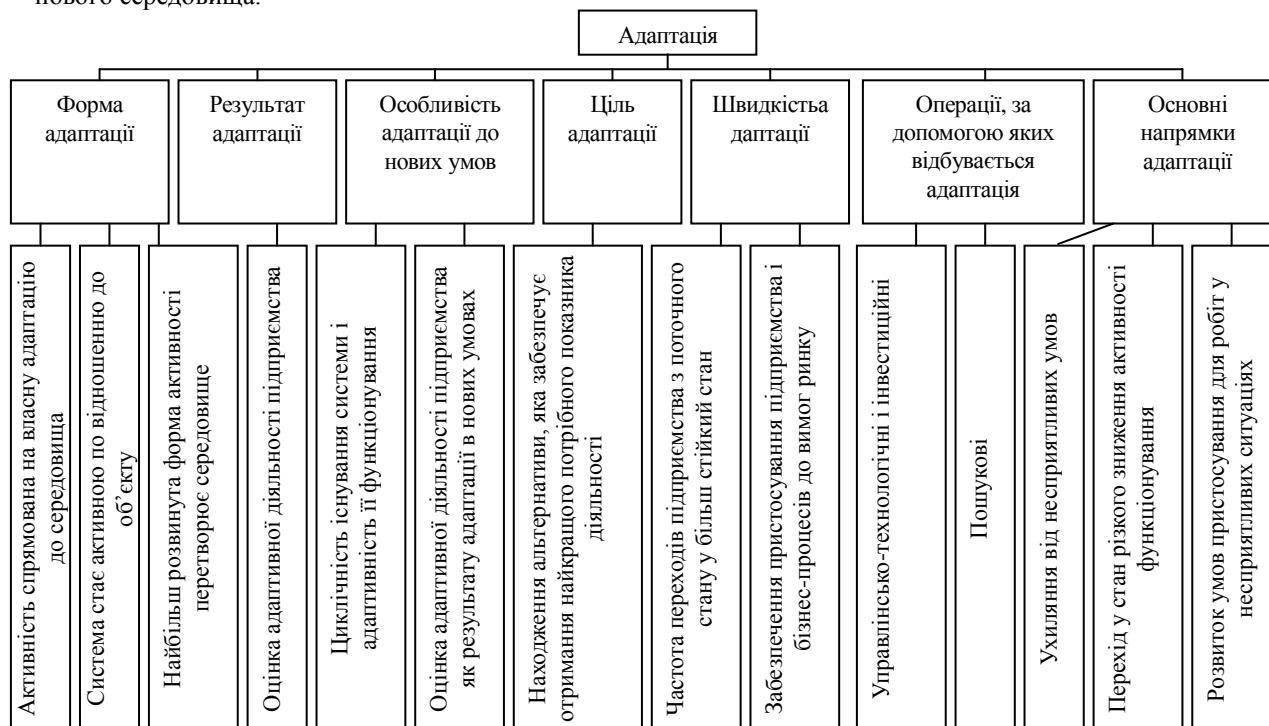

Рис.1. Елементи адаптації і їх характеристика

Висновки та перспективи подальших досліджень. Адаптивна модель, на нашу думку, повинна будуватися на основі доцільного поєднання системного, процесного, проектного, сервісного, ресурсорієнтованого підходів і гарантувати аграрному підприємству досягнення поставлених цілей в умовах нечіткого середовища.

Для поліпшення використання адаптивного потенціалу аграрного підприємства необхідний механізм управління цим процесом. Першочергове значення має оцінка і прогнозування потенціалу, що дозволяють виявити резерви і втрати виробничо-господарської діяльності. При цьому адаптивний потенціал повинен розглядатися як цілісна система, що характеризує максимальну можливість підприємства виробляти конкурентоспроможну продукцію, що задовольняє суспільним потребам за допомогою повного використання виробничих ресурсів.

Вважаємо за доцільне включати до складу адаптивного потенціалу інноваційний потенціал, що прийнято трактувати як сукупність матеріальних, фінансових, трудових, інфраструктурних, інтелектуальних інформаційно-комунікаційних ресурсів, використовуваних для інноваційних процесів.

Джерела та література

1. Татарнікова Н.І. Економіко-математичне моделювання управління адаптацією трудового потенціалу підприємства / Татарнікова Н.І. // Вісник Львівського національного університету імені Івана Франка. Серія економічна. – Випуск 32. – Львів, 2003 – С. 298-304.
2. Соколова Л.В. Оцінка ефективності функціонування організаційно-економічної системи адаптації підприємства до мінливого бізнес-середовища / Соколова Л. В. // Економіка і регіон. – 2004. – № 1(2). – С. 95-98.
3. Стасюк В.П. Модели адаптивного управління підприємством: [Монографія] / Стасюк В.П. Донецьк: ДонНУ ОО «Юго-Восток, Лтд.», 2002. – 224 с.